

Окремі аспекти практики Верховного Суду щодо гарантування права особи на доступ до публічної інформації

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2020

Дата публікації: 2024-08-29

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/okremi-aspekty-praktyky-verkhovnoho-sudu-shchodo-harantuvannia-prava-osoby-na-dostup-do-publichnoi-informatsii/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Львівське регіональне відділення

«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДАМИ ПРАВА НА ДОСТУП
ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ»

13 лютого 2020 року

м. Львів

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ГАРАНТУВАННЯ ПРАВА ОСОБИ НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

- Ян Берназюк
суддя Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду

Право на доступ до публічної інформації гарантується Конституцією України, Законом України «Про доступ до публічної інформації», іншими нормативно-правовими актами.

- Основні положення Конституції України:
- кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (ч. 2 ст. 34);
- кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення; така інформація ніким не може бути засекречена (ч. 2 ст. 50);
- закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом (ч. 1 ст. 57) та ін.

Як зазначається у Рішенні Конституційного Суду України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012, реалізація конституційного права на доступ до інформації забезпечується, зокрема: систематичним та оперативним оприлюдненням інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на інформаційних стендах та будь-яким іншим способом, а також шляхом надання інформації на запити.

- При цьому, виключні підстави для обмеження у доступі до публічної інформації чітко визначені Законом, а саме, необхідність:
- захисту інтересів національної безпеки та територіальної цілісності;
- захисту громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам,
- охорони здоров'я населення,
- захисту репутації або прав інших людей,
- запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно,
- підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Матеріал 5

- Правові спори у цій сфері є досить поширеними, про що свідчить, зокрема, аналіз судової практики.
- Так, в окрему категорію справ у даній сфері можна віднести спори, що виникають стосовно обсягу та змісту інформації, вільний доступ до якої має бути забезпечений органами державної влади, місцевого самоврядування або іншим суб'єктом – розпорядником інформації.

Матеріал 6

- У рішеннях Верховного Суду сформувалась стала практика стосовно того, що право на доступ до публічної інформації забезпечується не лише оприлюдненням вже прийнятих законів, інших нормативно-правових актів чи актів ненормативного характеру, якщо їх оприлюднення передбачено законодавством, але і проектів деяких актів.
 - В обґрунтування такого підходу доцільно вказати, що оприлюднення проектів відповідних актів з метою отримання пропозицій та зауважень від громадян виступає важливою гарантією реалізації їх прав щодо участі в управлінні державними справами, здійсненні державної влади та місцевого самоврядування (ст. ст. 5, 7, 38 Конституції України).

Матеріал 8

- На підставі системного аналізу положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» Верховний Суд зазначив, що оприлюднення регуляторного акта здійснюється з метою одержання зауважень і пропозицій.
- Водночас, оприлюдненню підлягають як проект регуляторного акта, так і відповідний аналіз регуляторного впливу - документ, який містить обґрунтування необхідності державного регулювання шляхом прийняття регуляторного акта, аналіз впливу, який справлятиме регуляторний акт на ринкове середовище, забезпечення прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави, а також обґрунтування відповідності проекту регуляторного акта принципам державної регуляторної політики.

Матеріал 9

- Про важливість дотримання процедури оприлюднення проектів деяких актів зазначено у постанові Верховного Суду від 30 вересня 2019 року у справі № 640/868/19, в якій розглядалась заява про забезпечення позову шляхом зупинення дії розпорядження Кабінету Міністрів України.
- При цьому, заявник, як на підставу для забезпечення позову, вказав на явно протиправний характер постанови через її неоприлюднення на офіційному веб-сайті уряду.
- Разом з тим, у постанові від 30 вересня 2019 року Верховний Суд скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій, які задовольнили заяву про забезпечення позову, оскільки вважали доводи заявника обґрунтованими та достатніми.

Висновки

- Суд касаційної інстанції дійшов висновку, що законодавство України визначає різні джерела оприлюднення публічної інформації, відтак, відсутність відповідної інформації на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не свідчить про очевидну протиправність оскаржуваного розпорядження.
- При цьому надання належної правової оцінки дотриманню встановленої законом процедури прийняття та оприлюднення спірного розпорядження Кабміну можливе лише під час розгляду судом справи по суті.

Матеріал 11

- Досліджуючи питання гарантування права на доступ до публічної інформації, слід зазначити, що Верховний Суд, як правило, виходить із широкого тлумачення цього права, оскільки саме такий підхід застосовано законодавцем у Законі України «Про доступ до публічної інформації». Зокрема, одним із елементів права на доступ до публічної інформації є доступ до інформації про особу, правові засади якого визначені. Зокрема, у ст. 10 цього Закону.
- Одним із показових прикладів справ, які виникають зі спорів щодо доступу особи до інформації про себе, розпорядниками якої виступають органи державної влади або місцевого самоврядування, є справа № 823/782/16.
- Суть спору полягає в тому, що Відділенням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України відмовлено позивачеві у видачі його особової справи, стосовно якого прийнято постанову щодо страхових виплат (з можливістю зняти необхідні ксерокопії).

Матеріал 12

- Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову, погодившись з відповідачем, що особова справа є службовою інформацією, відтак, суб'єкт владних повноважень правомірно відмовив особі, якої стосується ця справа, у доступі до неї.
- Верховний Суд скасував рішення судів попередніх інстанцій, виходячи з того, що запитувана позивачем інформація не використовується в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності, а розголошення інформації не може завдати істотної шкоди цим інтересам; шкода від оприлюднення такої інформації не переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Висновки

- Суд касаційної інстанції дійшов висновку про те, що немає підстав вважати інформацію про застраховану (потерпілу) особу, яка міститься в її особовій справі, такою, що становить державну таємницю чи є інформацією, яка з інших причин не може бути надана особі, якої вона стосується, для ознайомлення.
- Крім того, у даній справі суд дійшов висновку про наявність підстав для відшкодування моральної шкоди за порушення права особи на доступ до інформації, оскільки інформаційний запит позивача розглядався протягом тривалого періоду часу.

- Суд зазначив, що у разі, якщо порушенням права на свободу інформації особі завдано матеріальної чи моральної шкоди, вона має право на її відшкодування за рішенням суду.

Висновки

- Аналіз судової практики щодо окремих аспектів гарантування права особи на доступ до публічної інформації дає підстави для висновку, що у постановках Верховного Суду, в основному, сформульовано сталу правову позицію стосовно того, що право на доступ до публічної інформації слід розглядати у широкому розумінні, за якого одним із елементів є право на доступ до інформації про особу.
- Важливою гарантією реалізації цього права є закріплення у законі виключних підстав обмеження доступу особи до публічної інформації, включаючи інформацію про таку особу, а у разі безпідставного обмеження цього права, уповноважений розпорядник публічної інформації має відшкодувати моральну шкоду, якщо особа доведе наявність для цього підстав.

Матеріал 15

- Реалізація права на доступ до публічної інформації забезпечується оприлюдненням не тільки прийнятих законів, інших нормативно-правових актів, актів ненормативного характеру, але й проектів таких актів з метою отримання пропозицій та зауважень від громадян, що виступає важливою гарантією реалізації їх права на участь в управлінні державними справами, здійсненні державної влади та місцевого самоврядування.
- Недотримання встановленого порядку оприлюднення актів та їх проектів є підставою для їх скасування.
- Законодавство України визначає різні джерела оприлюднення публічної інформації.

Файли матеріалу

[Оригінальний файл автора](#)